KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CORA
Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, İslami
İlimler Fakültesi, Temel İslam Bilimleri Bölümü
mustafa_cora@hotmail.com

MUHARREF KUTSAL KİTAPLARIN
KUR'ÂN'DA HABER VERİLMESİ VE
TAHRİFİN ELEŞTİRİLMESİ

INFORMATION ABOUT THE FALSIFIED
HOLY BOOKS IN THE QURAN AND
CRITICISM OF THE FALSIFICATION

Geliş / Submitted / Отправлено: 10.02.2021

Kabul / Accepted / Принимать: 22.03.2021

Yayın / Published / Опубликованный: 25.03.2021

Makale Türü: Araştırma Makalesi

Article Information

Research Article

Информация о Статье

Научная Статья

Atıf / Citation / Цитата

Cora, M. (2021). Muharref Kutsal Kitapların Kur'ân'da Haber Verilmesi ve Tahrîfin Eleştirilmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 7 (26), 557-578.

Cora, M. (2021). Information About The Falsified Holy Books in The Quran and Criticism of The Falsification. *The Journal of Kesit Academy*, 7 (26), 557-578.

10.29228/kesit.49567

Bu makale İntihal.net tarafından taranmıştır.

This article was checked by Intihal.net.

Эта статья была проверена Intihal.net

intihal.net

KESİT AKADEMİ DERGİSİ

ISSN: 2149-9225

The Journal of Kesit Academy

MUHARREF KUTSAL KİTAPLARIN KUR'ÂN'DA HABER VERİLMESİ VE TAHRİFİN ELEŞTİRİLMESİ

INFORMATION ABOUT THE FALSIFIED HOLY BOOKS IN THE QURAN AND CRITICISM OF THE FALSIFICATION

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa CORA

Öz: Hayat durağan değil dinamiktir, onunla ilişkili olarak kültür, değerler ve alışkanlıklar da değişkenlik arz eder. İnsanoğlu hayatta karşılaştığı her farklı inancı ve anlayışı kabul etme veya reddetme konusunda hep aynı tepkiyi göstermez. Bununla birlikte bütün dinlerin kabul edilme ve yaşanma amacı ve iddiası vardır. Bu durum Yahudilik ve Hristiyanlık için de geçerlidir. Ancak onların muhataplarından kimileri bu durumu olumlu karşılamış ve benimsemiş, kimileri reddetmiş ve peygamberlerine karşı gelmiştir. Bazıları da dinlerini değiştirme, kendi yaşantılarına uydurma veya onlardan menfaatlenme yoluna gitmiştir. Bu durum onların kutsal kitaplarını ve dinlerini fiili olarak değiştirmelerine/bozmalarına (tahrif etmelerine) ve amaçlarından sapmalarına yol açmıştır. Kur'ân bunu önemine binaen haber vermiş ve uyarıda bulunmuştur. O, bir taraftan bu kutsal kitapların ve o dinlerin tahrif edildiklerini öne sürerken, diğer taraftan kendi âyetlerinin tahkimli olduğunu, kendisinde hiçbir şüphe bulunmadığını, en son gelen hidâyet rehberinin kendisi olduğunu, İslâm'ın o dinlere üstünlüğünü öne çıkararak özellikle dikkatlere sunmuştur. Kur'ân kendisini ve İslâm'ı, o dinler ve kitaplar ile bir bakıma mukâyeseli olarak takdim ederek, onların mevcut durumlarını insanların bilgi ve dikkatlerine sunarak onları âdeta tekrar tekrar düşünmeye ve dikkatli olmaya davet etmiştir. Onları hak ile muharref veya bâtil dinler konusunda tercihle karşı karşıya bırakmaktadır. Kur'ân bir şekilde İslâm dininin sıhhatini, geliş sebebini ve bunun önemini vurgulu bir şekilde ortaya koymaktadır. Çalışmamızda bu gibi hususları Kur'ân merkezli, âyetlerin anlam ve bağlamlarını da dikkate alarak İslâm âlimlerinin/müfessirlerinin farklı görüşleri ile bir bütünlük içerisinde incelemek, değerlendirmek ve sonuçları ile birlikte ortaya koymak istedik. Bu çalışmanın yukarıda verilen bilgiler ve takip edilecek metodlar eşliğinde sunulmasının yararlı ve İslâm literatürüne bir katkı olacağını ümit etmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Tahrîf, Muharref, Tebdîl, İncil/Tevrât, Ehl-i kitap.

Abstract: Life is not static but dynamic, and the culture, values and habits associated with it also vary. Not all people react in the same way to accept or reject each different belief or understanding they have encountered throughout their lives. However, all religions have a purpose and claim to be accepted and experienced. This is the case for Judaism and Christianity as well. However, some of their addressees rejected them and opposed their prophet, and some welcomed and adopted them. Some have chosen to change their religion, adapt it to their own lives or take advantage of it. Therefore, this

situation cased their holy books and religions to be subject to de facto alteration/distortion (falsification) and to be distorted from their purpose. The Quran has informed this and warned about its importance. In this sense, the Quran states that this holy books of those religions were falsified while putting forward that its revelations are protected, it includes no doubts, it is the last guide to the right path, it is superior to other religions. The Quran presented the case of falsification by addressing the issue in the context of both itself and those religions. Therefore, it informs people that the books of those religions are corrupted by comparing them, and prompts them to reconsider and be careful. It confronts them with a choice regarding true and falsified/invalid religions. In this regard, the Quran emphasizes the truth of the religion of Islam, its reason, meaning and importance. We tried to address, evaluate the aforementioned issues on the Quran within meaning and context integrity of revelations, and different opinions of Islam scholars/glossators and to present them with its results. We hope that presenting this study with examination and research in the light of the above information and thoughts will be useful and contribute to the Islamic literature.

Key Words: Falsification, Falsified, Alteration, the Bible/Torah, The People of Book.

GİRİŞ

İnsanoğlunun inandığı dinin gereği ilâhi kitabını koruma görevi ve sorumluluğu vardır. Bu anlayışla ondan sürekli ve sağlıklı bir şekilde istifade etme ve onun amacına uygun yaşama ve ona uygun kul olma imkânına sahip olur. Aksi takdirde o hem tahrif olmuş bir kitabı esas alarak Allah'ın muradına uygun ve sağlıklı bir dini hayat yaşayamaz hem de yaptıkları ile hak kitabın gayesine muvafık davranmışlar yapamaz. Hal böyle olunca sözde kutsal olan bir kitap hayra değil, şerre veya kötülüğe de kaynaklık edebilir. Kur'ân bundan bahisle semâvi kitaplarda ve dinlerde yapılan tahrifâtın söz etmekte ve bu durumu özellikle eleştirmektedir.

Yapılan araştırmalardan Tevrât ve İncil metinlerinde veya yorumlarında çelişkiler olduğu, az veya çok veyahut da bütünüyle onlarda tahrifât bulunduğu anlaşılmaktadır (İbn Hazm, t.y.: I, 116, 155; İbn Teymiye, 1414: 424, 425, 442 vd.). Kaldı ki pek çok batılı düşünür ve yazar da onlardaki tahrifi kabul etmekte ve kutsal kitaplarda herhangi bir bilimsellik kalmadığını ifade etmektedir. Onların nezdinde bu kitapların akla, tabiata uygun, gerçek ve hayranlığa değer olan, gelişmeye katkı sağlayan nitelikteki yönleri veya kısımları olumlu karşılanmakta, makul görülmekte (Örs, 1966: 5; Düzgün, 1999: 21, 22) ve bunlar menfi kabul edilenlerin dışında tutulmaktadır.

İslâm'ın ilk günlerinden beri Yahudilerin, Hristiyanların, kimi insanların/grupların ve ya düşünce akımlarının Kur'ân'a ve İslâm'a yönelik tahrif faaliyetleri içinde olma çabaları hemen hemen hiç eksik olmamıştır. Bu bağlamda hak olanı sahiplenme yerine Kur'ân'ın da diğer kutsal kitaplardan farklı olmadığı iddia edilmiştir (Yıldırım, 2006: sayı: 26, s. 17). Halbuki Kur'ân'da kendi dışındaki kitaplardaki *tahrifât* ortaya konulmuş, kendisinde ve İslâm'da onunla ilgili hiçbir eserin kendilerinde bulunmadığı bildirilerek bu konu üzerinde ısrarla durulmuştur.

Kur'ân kendisinin hem hak olduğunu öne çıkartmakta hem de bunu özellikle güçlü bir şekilde ifade etmektedir. Bu şekilde o kendisi ile kutsal kitaplar arasında var olan gerçek farkın görülmesi için insanları her zaman buna davet etmektedir. Elbette en son gelen ve gelişmiş bir din olan İslâm bizzat kendi varlığıyla bunu ifade edecek nitelikte ve kabiliyettedir. Kaldı ki

Kur'ân'ın getirdiği bu din mâhiyet itibariyle yeterince anlaşılabilmekte ve onunla kâfi derecede irtibat sağlanabilmektedir. O zaman onun zihinlerde ve gönüllerde kendisine yönelik bir meylin oluşması ve oralarda yeterli derecede yer edebilmesi, eğer ön yargı yoksa mümkün olabilmektedir.

Kur'ân'ın ortaya koyduğu İslâm, sahip olduğu farklı özellikleri ile diğerleri üzerindeki üstünlüğünü bir şekilde göstermiştir. Bunu Kur'ân'ın farklı yerlerinden anlamak mümkündür. Kur'ân'da bu konuya defalarca değinilmekte, bunun vaat olunduğu anlatılmakta ve *Nasr sûresi* ile pekiştirilmektedir (*Nasr* 110/1, 2). Nitekim onun diğer dinlere göre taşıdığı üstünlük Hz. Peygamber döneminde tezâhür etmiş ve zamanla da pek çok kere tekerrür etmiş olup varlığını hep sürdürmüştür (*Mâide* 5/3).

Bu çalışma ile hem tahrif konusunun hem de bu konudaki gerçeklerin irdelenmesi, farklı bir üslupla bir kez daha anlatılarak insanların dikkatlerine sunulması ve bunların anlaşılmasına katkıda bulunulması hedeflenmiştir. Konuya önce *tahrîf* ve *muharref* gibi kavramlar ele alınarak başlanmıştır. Kur'ân'ın kendi dil yapısı çerçevesinde onun ne olduğu ve ona hangi anlamların atfedildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Terim anlamı verilmiştir. Sonra bu kavrama kısaca hadis ilmi bağlamında değinilmiştir. Bununla Kur'ân'da tahrifle ne anlatılmak istendiği ortaya konularak pekiştirilmesi için elde edilen bilgiler, bulgular ve belgeler incelenerek konu vuzuha kavuşturulmaya çalışılmıştır.

Tahrif meselesi bağlamında bilhassa kutsal kitaplarda tahrifin niçin olduğunu ve bu konuda farklı görüşlerin bulunduğunu makale ölçüsünde irdelemeyi yeğledik. Bunun için çalışmamızda temel kaynakları tarayarak İslâm âlimlerinin görüşleri doğrultusunda Kur'ân'ın ve İslâm'ın böyle bir tahriften uzak olduklarını, Tevrât ve İncil ile mukâyese edilemeyecek derecede müspet farklara ve niteliklere sahip olduklarını vurgulama çabası içinde olduk.

İmkân ölçüsünde, konuya has ve gerekli gördüğümüz kavramları/ifadeleri yer yer Arapça karşılıkları ile birlikte parantez içinde verdik. Zaman zaman bu konuda ileri sürülen karşıt görüşleri de vererek kendi tercihimizi ve kanaatimizi de bir şekilde ortaya koyduk.

Bu şekilde Kur'ân bağlamında tahrifin ne olduğunu, meydana geliş sebeplerini, inanç, ahlâk ve yaşam üzerindeki etkilerini ve sonuçlarını belirleme amacına yönelik bir çaba içinde olduk. Konunun akışı esnasında oluşan muhtemel soruların cevaplarını da bulmaya çalıştık. Her hâlükârda konuyu bütüncül bir yaklaşım ve anlayışla ele alarak sonuçlandırma çabası içinde olduk.

1.Sözlük ve Terim Anlamı

Tahrîfin türev durumu, sözlük anlamı ve ıstılâhi tanımı gibi hususlara kısaca değinmek yerinde olur.

1.1.Sözlük Anlamı

Sözlükte *tahrîf*, dönmek, yönelmek, meyletmek, sapmak gibi anlamları taşıyan “h-r-f” kökünden müştak olan bir ifadedir. O, bir şeyin yerine bir başkasını getirmek, bir lafzı kullanıldığı anlamlardan mümkün olan bir başkasına hamletmek, söziün veya kelimenin mânasını benzeri veya farklı olan başka anlamlar ile değiştirmek (İbn-i Manzûr, 1999: “h-r-f” md.) gibi an-

lamlara gelir. Bu bağlamda *tahrîf* “تَحْرِيف” mâna ve işlevi açısından önemli bir kavram ve mas-tardır. Bundan müştak olan ve tahrif edilmiş, aslından saptırılmış, bozulmuş (el-İsfehânî, t.y.:113,114) demek gibi anlamlara gelen *muharref* “مُحَرَّف” de bu şekliyle kullanılmakta olup istilâhi bir kavramdır.

1.2.Terim Anlamı

Tahrîf kavramı, İslâm literatüründe Yahudi ve Hristiyanların kutsal metinlerinde kasıtlı olarak yapılan değiştirmeleri veya yanlış yorumlamaları ifade etmek için kullanılır. Bunun yanında o, çok farklı görüşler bağlamında mütalaa edilebilen bir mâhiyet arz eder.

Kısaca şöyle denilebilir: *Tahrîf*, bozmak, değiştirmek, çarpıtmak, bir şeyden meyletmek, dönmek, yorum açısından iki yöne de gidebilecek bir sözü/kelimeyi bir tarafa çekmek veya bir şeyi doğruluğundan (hak olanından) saptırmaktır (Muhammed Fuâd, 1939: “h-r-f” mad.; İsfehânî, t.y.: 114). Bu kavramın ifade ettikleri ile kök mânaları arasında hem bir ilişki hem de bir şekilde örtüşebilirlik vardır.

2.Hadis İlmi Bağlamında Muharref/Musahhaf Kavramı

Hadis ilminde, tahrif masdarından müştak olan *muharref* “مُحَرَّف” kelimesi önemli bir kavramdır. O, “râvînin metin ve isnadda yer alan kelimeleri, aynı hadisi nakleden sikalardan yazı biçiminin baki kalmasıyla birlikte şekil açısından farklı biçimde” (Akyüz, 2020: 63) yahut kimilerine göre de yazı değişikliği yapılmış olarak naklettiği hadisler için kullanılan bir terimdir. Muharref terimini, ilk asırlardan itibaren bütün muhaddisler, *musahhaf* kavramıyla aynı anlamda kullanmışlardır. Bununla birlikte musahhaf daha yaygın biçimde istimal edilmiştir.

Hadislerin senet veya metninde şekil yani hareke, harf yahut yazı değişikliği yapılmasına “tahrîf”, herhangi bir kelimenin sahip olduğu şeklin başka bir şekle dönüştürülmesine ise *tashîf* nitelemesi yapılır. Bu iki tarifi bir şekilde hem tebdille hem de tağyirle ilişkili olduğunu veya onları içerdiklerini söylemek mümkündür. O zaman tahrif konusuna titiz ve sıkı bir disiplin ve İslâm ilimleri arasında çok saygın bir yeri olan hadis ilmi yönünden de çok kısa olarak değinmek de yerinde olur.

Kullanılması pek yaygın olmayan muharref kelimesi İbnü’s-Salâh eş-Şehrezûrî, Nevevî ve Suyûtî gibi hadis âlimleri tarafından musahhaf adlı başlık altında verilmiştir. Buna karşılık sözü edilen terimlerden her birini ayrı ayrı olarak ele alan ilk âlim İbn Hacer el-Askalânî olmuştur. Ona göre senedinde veya metninde şekil değişikliği yapılan hadisler muharreftir. Ama nokta değişikliğine maruz kalmış olan hadisler ise musahhaftır (İbn Hacer, 1413/1992: 94). Bu şekilde muharrefin musahhaf kavramından daha geniş anlamı olduğu da anlaşılmaktadır (Tâhir el-Cezâirî, t.y.: 365).

Tahrifin genellikle yanlış okuma veya yanlış duymaktan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. İlk dönemlerde yazıda noktalama işaretleri henüz yerleşmiş ve gelişmiş değildi. Kaldı ki râvî hadisi muhaddisten duymuş olabileceği gibi onu ilk olarak bir kitaptan yazmış veya ilim meclislerinden birinde ders veren bir hocadan dinlerken yanlış olarak da nakletmiş/rivayet etmiş olabiliyordu. Bu şekilde nakledilmesi esnasında hadislerde tahrifler yapılıyordu. Kaldı ki meşhur muhaddisler bile zaman zaman tahrif hatasına düşebiliyor ve bu durum onlarda da görülebiliyordu. Bu gibi durumlar hadis senetlerinde veya metinlerinde olumsuzlukların oluş-

masına yol açabiliyordu.

Tahrif daha çok şekillerde benzeşme veya okunuşlarda birbirine yakınlık olan isim veya kelimelerde meydana gelmekteydi. Bu bazen “أسيد بن حضير” isminin “سعيد بن حصين” şeklinde sene- de vuku buluyordu. Bazen de metinde yapılan bir tahrif şeklinde olabiliyordu. Örneğin “المسجد احتج في” (Hz. Peygamber) mescidde bir oda edildi” (Buhârî, (t.y.): Edeb 75; Müslim, *Salâtü'l-müsâfirîn* 213 vd.) biçiminde olan bir cümleyi herhangi bir hocadan duymaksızın râvi İbn Lehîa, kitapta gördüğü halde “احتجم في المسجد”, “(Hz. Peygamber) mescidde kan aldırıldı” şeklinde hatalı olarak okumuş ve yanlış olarak nakletmiştir.¹ Bunlara benzer pek çok tahrif örnekleri zikretmek mümkündür.

Bütün bunların yanında bilgi aktarımında rivâyetin ağırlıklı olduğu dönemlerde hem Arap yazısı yeterli seviyede gelişmemişti hem de yazıda değişkenliklerin olması mümkündür. Her hâlükârda menfi tutumlu bazı kimselerin olmuş olabileceği ihtimali hariç tutulursa bütün Müslümanların hadis konusundaki tutumlarında, samimiyetlerinde ve gayretlerinde müspet olmasına rağmen bahsi geçen hususlar hadislerde olabilecek tahrif ihtimalinin artmasında birer etken olmuştur. Buna karşılık Ehl-i kitap'ın anlayışı, tutumu, dünyalık hırsı, benimsediği hayat tarzı, dönemin ve de sürecin tahrif konusuna ilâve etikleri yönünden meseleye bakılınca bunlar kutsal metinlerin/kitapların nasıl ve ne şekilde tahrif edildiklerini anlamada kolaylaştırıcı fak- törler olarak kabul edilebilir.

Hadis ilmi bağlamında bahsi geçen hususlar hadislerin lafzıyla ve metniyle ilgili mese- ler olup bir şekilde mânâ ile de alâkalı olan hususlardır. Bu bağlamda benzer hususlarla ilişki- li olan tashîf meselesine çok az da olsa değinmekte yarar vardır. Öncelikle belirtelim ki mânâ ile ilgili tahrif, hadis ilmi açısından büyük bir öneme sahiptir. Bu konuya örnekler verilmesi gere- kirse, Yahudilerin (veya Ehl-i kitab'ın) Hz. Peygamber hakkında Tevrât'ta yer alan işaretleri çarpıtmaları, dindeki hükümlere yanlış teviller yapmaları, recm âyetini ve Hz. Muhammed'e işaret eden alâmetleri saklamaları (ed-Dihlevî, 1980: 12-18) veya farklı yorumlamaları gibi hu- susları zikredebiliriz.

Hadis senedinde olan bir bozulma pek önemli görülmeyebiliyordu. Ancak metinde ya- pılan bir tahrif mânâda değişikliğin oluşmasında etkili olan bir faktör olarak düşünülüyordu. Dolayısıyla hadis naklinde sık sık tahrifin meydana gelmesi fâilinin rivâyette ehil bir râvi olma- dığına işaret eden alâmetlerden biri olarak mütalaa ediliyordu. Bu şekilde rivâyet edilen bir hadis aslı sahih olsa bile muharref hadis olması nedeniyle hüküm yönünden merdût olarak görülüyordu (Efendioğlu, 2006:4). Kaldı ki ilk dönemlerden itibaren muharref rivâyetler ve bunların tashih edilmeleri bir zorunluluk olmuştur.² Bu da elbette Müslüman âlimlerin hadisle-

¹ Bunlara benzer “عاصم الأحول” adının “واصل الأحذب” olarak okunması, “Übey b. Kâ'b Hendek Gazvesi'nde yaralandı” cümlesinde yer alan “أبى” kelimesinin râvi Gunder tarafından “أبى” şek- linde okumasıyla cümlemin “رمى أبى يوم الأحزاب”, “Babam hendek Gazvesi'nde yaralandı” şekline dönüşmesi gibi farklı tahrif örneklerini görmek mümkündür. Bunlarla birlikte başka örnekler için bkz. el-Ebnâsî, 1418/1998: II, 468; İbn Maîni, 1979: IV, 399, no: 1973; el-Bağdâdî, 1986: 195, 196 vd.

² Buna binaen çeşitli telif eserler meydana getirilmiştir. Bunlar, muharref hadislerin musahhaf hadisler ile beraber/bir arada oldukları şekillerde yazılmışlardır. Bu konuda daha geniş bilgi, örnek ve eser adları için Hamza el-İsfahânî'ye ait *et-Tenbîh 'alâ Hudûsî't-Tashîf* (nşr. Muhammed Hasan Âl-i Yâsîn, Bağdat 1387/1968; nşr. Muhammed Es'ad Tales, Dimaşk 1388/1968), Hasan b. Abdullah el-Askerî'nin *Kitâbü't-*

rin sıhhatleri konusundaki hassasiyetleri ile alâkalı idi. Bu açıdan bakılınca muharref kitapları o hale getiren inanç, anlayış ve tutum Kur'ân'ın korunması ile ilgili anlayış ve hassasiyet bir yana, hadis konusundaki bilimsellik, hassasiyetle alâkalı ve gerçekçi bir tutum ve tavırla mukayese bile edilemez.

Kur'ân'da tahrîf konusuyla ilgili bilgi ve haberler, ortaya koydukları anlayış ve mâhiyet itibarıyla genel olarak *tahrîf*, *tashîh* ve *tasdîk* olmak üzere üç grup halinde ifade edilebilir. Burada her ne kadar ağırlıklı olarak tahrîf üzerinde durulsa da bu mesele ile irtibatlı olarak tashîf ile tahrîf arasında da bir ilişki kurulabilir. Bu şekilde yapılan akıl yürütmeler, mukayeseler ve izahlar bir taraftan meseleyi zenginleştirirken diğer taraftan kutsal kitaplarda oluşturulan tahrîflerle ilgili farklı ipuçlarını ve ayrıntılarını yakalama ve değerlendirme imkânını da sunar. Böylece hem hadis konusundaki bazı hususlara benzeyen durumlar hem de kutsal kitapların açıklanmasıyla alâkalı olan tefsir hakkındaki bazı konular için incelikler ve hassasiyetler yakalamak mümkün olabilir.

Burada şekil ve mâna (veya isnat ve metin) bağlamında hadis ilmi ile kutsal kitaplarda yapılan tahrîf arasında kurulabilecek bazı irtibatlar veya benzerlikler sayesinde yapılabileceklerin tespit edilmesine çalışılmıştır. Böylece hadislerin yazısında/metninde olmuş olabilecek şekilde oynama veya mânayı bozma ile kutsal kitaplarda yapılan tahrîf arasında muhtemel ilişkiler kurarak konunun biraz da İslâm literatürü bağlamında irdelenerek ifade edilmesi murat edilmiştir. Bütün bunlar, sadece kutsal metinler değil diğer dini belgeler/metinler için de olabilecek tahrîfâta karşı bir bilinçlenmeye ve hassasiyet kazanmaya yönelik bir vesile olabilecek şekilde düşünülebilir.

3.Tahrîf Konusunun Kur'ân Bağlamında Değerlendirilmesi

Bu konu hakkındaki tespitlerimizi öncelikle onun odağı ve miyarı olan Kur'ân üzerinde yaptık. Zira kutsal metinlerin veya ilâhî kelâmın bozulduğu ve çarpıtıldığı onda konu edilmektedir. Bu bağlamda özellikle tahrîf kavramının tahlili ve anlamı üzerinde durduk. Tahrîf ve muharref kavramlarını bir miktar hadis ilmi bağlamında irdeledik. Şimdi ilgili bazı âyetler ışığında birkaç mesele üzerinde durmak istiyoruz.

3.1.Konuyla İlgili Bazı Âyetler ve Yorumlar

Kur'ân'da bu konunun anlatıldığı ve eleştirilerin ele alındığı oldukça fazla miktarda âyet (örneğin *Bakara* 2/59, 75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13,41; *A'râf* 7/162 vd.) vardır. Tahrîf kelimesi "h-r-f" maddesinden gelen fiil ve aynı kökten müştak farklı türevlerde olmak üzere Kur'ân'da altı yerde geçen³ ama âyetlerde yer almayan bir kavramdır. Konuyla ilgili âyetlerde işaret edilen tahrîf örneğin Yahudilerin bilerek ve kasıtlı olarak kitaplarında yaptıkları bozma/değiştirme (*Bakara* 2/75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13, 41) veya yanlış yorumlamadır.

Tashîf ve't-Tahrîf, Dârekutnî'nin *Tashîfü'l-Muhaddisîn*, Osman b. İsâ el-Belatî'nin *et-Tashîf ve't-Tahrîf*, Sa-fedî'nin *Tashîhu't-Tashîf ve Tahrîru't-Tahrîf* (nşr. Seyyid eş-Şerkâvî, Kahire 1407/1987), Suyûtî'nin *et-Tasrîf (et-Tatrîf) fi't-Tashîf*, Berlin 1664 gibi değerli çalışmalara bakılabilir.

³ Bunlardan dört tanesi çoğul ve fiil olarak *yuharrifûne* "...يحرّفون..." (*Bakara* 2/75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13,41), bir âyette, ...*mutenharifen*..."...مُتَحَرِّفًا..." (*Enfâl* 8/16) ve *harfin* "...حَرْفٍ..." (*Hac* 22/11) şeklinde isim olarak yer alır.

Bahsi geçen anlama veya bu anlamda kutsal kelâmda yapılanlar konusunda âyetlerde (meselâ *Bakara* 2/75; *Nisâ* 4/46; *Mâide* 5/13, 41) geçen ifadeleri lügat âlimleri “sözü farklı tarzlar-da yorumlama ama lafızda (metinde) oluşturulan değil de mânada yapılan bir bozma” olarak anlamışlardır. (İbn-i Manzûr, 1999: “h-r-f” md.; *Müfredât*, t.y., 14). Kaldı ki bu anlayış tahrifin kök maddesiyle alâkalı olan meyletme, yönelme, sapma (ve anlamı değiştirme) gibi anlamlarla da uygunluk arz etmektedir (İbn-i Manzûr, 1999: “h-r-f” md. ve *Müfredât*, t.y., 114). Bir kısım müfessir, sözlük anlamı bağlamında tahrifin, yorum şeklinde bir tahrif olduğu kanaatini benimsemiştir. Bu anlama şekli ile lügat âlimlerinin konuyu tasavvurları arasında bir ilişki kurabilmek mümkündür. Başka bir kısmına göre o, meselâ Yahudilerce *recmin had* kavramı ile değiştirilmesi mânasına gelir. Bir üçüncü kesime göre ise Tevrât ve İncil’den Hz. Peygamber’i müjdeleyen ifâdelerin atılması anlamında metinde yapılan tahriftir. Bu, kimilerine göre öne çıkma yönüyle ağırlık kazanan bir görüştür. Her hâlükârda Taberî’nin görüşüne göre tahrif anlamı ve hükmü değiştirmektedir (Taberî, 1968): I, 367-369).

Biraz önce bahsi geçen anlayışı Reşîd Rızâ’nın benimsediğini de söylemek mümkündür. Zira onun görüşüne göre de tahrif bir bakıma yorumla alâkalı bir saptırma ve çarpıtma olduğu şeklindedir. Nitekim o, söz konusu âyetlerde yer alan *mevâdî* “مواضع” kelimesinin anlamını *meânî* “معاني : Anlamlar” şeklinde mânalandırmıştır. Bu durumda *Nisâ* 4/46 ve *Mâide* 5/13 âyetlerde geçen ifadeleri, “Onlar lafızları gerçek anlamlarından uzaklaştırıyorlar” şeklinde anlamak mümkündür. O zaman onun, Yahudiler tarafından Hz. Muhammed’in nübüvvetini inkâr etmeye yönelik yapılan yorumlar olarak ifade edilmesi demek olduğu şeklinde anlaşılması da mümkündür. Nitekim Reşîd Rızâ, *Mâide* 5/13’de söz konusu olan tahrifi “takdim, tehir, ekleme ve çıkartma yapma veya yanlış anlam verme” şeklinde açıklar ki o takdirde onun Tevrât’ta ve İnciller’de yapılan metin ve mânâ tahrifi olduğunu söylemek mümkündür (Reşîd Rıza, 1990: VI, 231, 234 vd.).

Tahrifin ilk dönem kaynaklarındaki beyanlara göre de *anlamı çarpıtmak, söze yanlış anlam vermek ve kelimeleri bağlamlarından uzaklaştırmak* şeklinde anlaşıldığı görülür. Onun âyetler veya onlarda yer alan ifadeler bağlamında bir bütün olarak değerlendirilme gereği vardır. Bununla birlikte bazı âyetlerde örneğin *...yüharrifûne...* “...يحرّفون...” şeklinde ve muzari/hal olarak yer alan ifadenin “...tahrif ediyorlar...”⁴ şeklinde anlaşıldığı ve dile getirildiği görülür. Onun bu mânası ile esas alınması kimilerine göre tahrifin şekilde ve mânada bazı yanlışlar yapıldığı biçiminde anlaşılmasına zemin hazırlar. O zaman onun münhasıran Hz. Peygamber dönemi ile kayıtlı olduğu ve metin boyutunda da bozmanın yapıldığı şeklinde olan bir algıya ve anlamaya yol açılabileceği düşünülebilir. Halbuki tahrifin o dönemden asırlar öncesine kadar uzandığı şeklinde muhâlif iddialar ve görüşler mevcuttur (Cüveynî, 1398/1978: 29, 31, 39; Tarakçı, 2010: XXXIX, 423, 424 vd.).

Tahrif konusunda âyetlerde geçen örneğin *mevâdî* kelimesinin yerler olarak değil de Reşîd Rızâ’nın öne sürdüğü görüş üzere “kelimelerin vazedildikleri şey, kelimelerdeki asıl anlam, bağlam” olarak anlaşılmaları bize göre de daha uygun gibi görünmektedir. Zira bu takdirde söz konusu âyetlere göre Yahudilerin Tevrât’taki cümlelerin anlamlarını kasıtlı olarak çarpıt-

⁴ “...يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ...” “...Kelimeleri yerlerinden kaydırıyorlar veya saptırıp çarpıtıyorlar...” Bkz. *Mâide* 5/13; *Nisâ* 4/46 vd.

tıkları yönündeki bir anlam vâkıya oldukça uygun düşen bir anlayış olarak ortaya çıkar. Nitekim Fahreddin er-Râzî, kelime oyunları veya yalan/yanlış yorumlar ile kelimelerin mânalarının başka taraflara çekildiği şeklindeki görüşü benimser (Râzî, 1411/1990: III, 134,135; VIII, 114; XI,187).

Her ne kadar müfessirlerden pek çoğunun anlayışı biraz önce sözü edilen görüş üzere olsa da Alûsî'nin görüşü bize daha makul gözükmektedir. Ona göre Allah kutsal kitaplarda yapılan bu olayı bahsi geçen "...يحرّفون..." ifadesi ile beyan etmiştir. Ancak bu şekilde tahrif olayının ifade edilmesi hem göz önünde canlandırılmasına hem de onun süreklilik arz edecek şekilde (Alûsî, 1987: VI, 89) anlaşılmasına imkân vermektedir. Nitekim hadislerde beyan edildiği üzere o dönemdeki Yahudiler Tevrât'ın İbrânice'sini okuyorlar ama onu Arapça olarak tefsir ediyorlardı (Buhârî, (1402): İ'tisâm, 25). Kaldı ki, söz konusu tahrifin asırlar öncesinden beri o döneme kadar yapılmadığı hakkında sağlam ve güçlü her hangi bir kanıtın bulunamayacağı gerçeği de Alûsî'nin bu görüşünü destekler niteliktedir.

Bunların yanında belirtmek gerekir ki, müfessirler arasında genellikle hâkim olan kanaate göre, Kur'an'da yer alan "hakkı bâtil ile karıştırma" sözü ile delillerin yanlış yorumlanarak zihinlerin bulandırılması, hakkın gizlenmesi yanında insanların delillere ulaşmalarının yolunun engellenmesi demek olduğu anlaşılmaktadır (Taberî, 1968: I, 255-256; Râzî, 1414-1990: III, 43; Yazır, 1971: I, 335 vd.). Bu durumda söz konusu âyetlerden sadece Tevrât'ın tahrifi/bozulması şeklinde değil, onda yazılı olan bilgilerin insanlardan saklanması/gizlenmesi, zihinlerin bulandırılması olarak da tahrife anlam yüklenebileceği anlaşılmaktadır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 422).

Tahrif olayı, bir şekilde dini gerçekleri bozmak, insanlardan saklamak veya bu mâhiyet-te onu hep sürdürmek olarak düşünülebilir. Nitekim tahrifin kimilerince bazı dönemlerde ama asırlara yayılan bir süreçte veya geniş zamanda yapılan bir eylem olduğu şeklindeki değerlendirilmesi onu zamana yaygın olarak mütala eden kanaati teyit eder niteliktedir. Her hâlükârda onun kutsal kitaplarda bir daha yapılamayacağı konusunda herhangi bir garantiden söz edilemez.

Velhasıl tahrifin mâna veya lafızda bozma/değiştirme, bir kavram yerine başkasını koyma, hakkı gizleme, hakkı bâtil ile karıştırma, ona ulaşılmasını engelleme veya onu kasıtlı olarak çarpıtma veya Hz. Peygamber'in geleceğine dair haberleri değiştirmeye gibi meseleye farklı yönlerden bakarak değişik izahlar getirmek mümkündür. Ancak yukarıda bazı âyetlerle ilgili yapılan kısa yorumlardan ve izahlardan ortaya çıkmaktadır ki âyetlerde ifade edilen tahrif, ilgili tartışmalar bir yana, Kur'an'ın dışında ve kutsal kitaplarda olan bir tahriftir.

Nihayet keyfiyeti, niteliği, miktarı nasıl ve ne şekilde olursa olsun yanlışların önde geleni ve hiçbir şekilde affedilemez olanı olan tahrif her hâlükârda hem Kur'an âyetlerinde haber verilmekte, eleştirilmekte hem de bir uyarı ve bahsi geçen konuda uyanık olunması gerektiği şeklinde insanların dikkatlere sunulmuştur. Bununla birlikte tahrif eyleminin sahibi olan Ehl-i kitap da bizzat âyetlerde yaptıkları yanlışlar sebebiyle suçlanarak eleştirilmişlerdir.

3.2. *Konuyla İlişkilendirilebilecek Bazı Kur'ânî Kavramlar*

Kur'an'da yer alan tahrif konusu anlam ve bağlam açısından farklı boyutlarıyla yine ondaki bazı kavramlarla tebdil ve tağyir anlayışı üzere nitelikleri ve mâhiyet ile uyumlu olarak

ilişkilendirilebilir. Bu şekilde onun Kur'ân'daki diğer konulardan temyiz edilmesi ve mâhiyet itibarıyla daha belirgin ve anlaşılır hale gelmesi mümkün olabilir. Dolayısıyla onun Kur'ân'daki bazı kavramlarla ilişkilerilerek irdelenmesi yerinde olacaktır. Kaldı ki müfessirlerin Kur'ân'dan bazı meseleleri vuzuha kavuşturmak için genellikle başvurdukları yollardan biri ilgili lafızların irdelenmesi ve anlamlarının belirlemesidir.

Tahrîf konusuna farklı boyutlardan bakabilmek için Kur'ân'da yer alan, onunla ilişkilendirilebilen ve onunla aynı semantik çerçeveyi paylaşan bazı kavramları kısaca ele almak gerekir. Bu, tahrîfin Kur'ân'daki karşılığını belirlemeye katkı sağlayıcı olacak ki onlardan öne çıkan bazıları şunlardır:

Tebdîl “تبدیل”: Değiştirmek, bir şeyi başka bir şey ile değiştirmek gibi anlamları taşır. Bu bağlamda o, *tahrîf*le irtibatlandırılabilir. O bir şeyi yerinden alıp başka bir yere koymak (*Müfredât*, t.y.: s.39), değiştirmek, tahrîf etmek (İbn Manzûr, “b-d-l” md.) gibi anlamlara gelir.

Tebdîl kelimesi, bir yönüyle anlam ve mefhum olarak İsrâîloğulları'ndan bir grup âlime yönelik gelen bazı buyrukları bildiren sözleri başka sözler ile değiştirerek bunlarla kendilerinin anlatmak istediklerinin ifade edilmesi olarak dile getirilmesi anlamında olduğunu söylemek mümkündür. Onunla aynı kökten müştak olan fiiller (bkz. örneğin *Bakara* 2/59; *A'râf* 7/162 vb.) değişik âyetlerde⁵ ve farklı yerlerde geçer. Bu meyanda İsrâîloğulları'nın bir kente girerken Allah tarafından kendilerine emredilen *hitta* “حطة” kelimesinin yerine bilinçli olarak *hintâ* “حنطة” sözünü kullanmış olmaları bu manada yerinde bir örnek teşkil eder. Nitekim budan da tahrîfin veya onunla ilgili âyetlerin sadece kitap üzerinde yapılan tahrîfâtı ifade etmedikleri anlaşılabilir. Kaldı ki örneğin anlatılanlarda Yahudilerin Allah'ın emirlerine karşı geldiklerine dair söz konusu olan bir durum vardır. Ancak bu şekilde de olsa bunda bir yönüyle yine bir değiştirme veya tahrîf etme vardır. .

Leyy “لئى”: Dili eğip bükmek veya onu ağzın iç boşluğunda döndürmektir (*Al-i İmrân* 3/78; *Nisâ* 4/46 vd.). Bu manada kaynaklarda tahrîfle (*Âl-i İmrân* 3/78; *Nisâ* 4/46) irtibatlı olarak değerlendirilebilmesi ve anlamlandırılması mümkün olmakla birlikte onun geçtiği âyetleri⁶ Yahudilerin daha ziyade tahrîfkâr yapıldı oldukları şeklinde anlamak da mümkündür. Ancak bunun kutsal kitaplarda yapılan sırf metin tahrîfi hakkında olduğunu söylemek pek mümkün gözükmemektedir. Nitekim Yahudilerin örneğin Hz. Muhammed'le konuşurken “işittik ve karşı geldik” şeklinde dile getirdikleri ifadeler bu mânada değerlendirilebilir. Kaldı ki Tivrât'ta Hz. Peygamber hakkında yer alan işaretleri çarpıtma veya dine dair hükümleri yanlış yorumlama ve ifade etme şeklinde yapılan bir anlatım biçimi için de *leyy* ifadesi de kullanılmıştır (Zemahşerî, 1995: I, 329; Râzî, 1990: X, 118,119; Reşit Rıza, 1990: III, 344,345). Bu şekilde onun yorum tahrîfi bağlamında ifade edildiğini söylemesi mümkündür.

Kitmân “كتمان”: Gizlemek, sözü veya sırrı saklamak veya hakkı gizlemek ve *nisyân* “نسيان”

⁵ Bu kelime ile aynı kök maddesinden gelen değişik türevler (otuz üç adet) Kur'ân'da farklı yerlerde geçer ve bu kavramın kendisi *onda* ayrıca *yedi* yerde bulunur. Bkz. Mumammed Fuad, 1939: “b-d-l” md.

⁶ Bu kelime ile aynı kök maddesinden gelen değişik türevler (dört adet) Kur'ân'da farklı yerlerde geçer ve bu kavram *onda* ayrıca *bir* yerde bulunur. Bkz. Mumammed Fuad, 1939: “l-v-y” mad.

⁷ Bu kelime ile aynı kök maddesinden gelen değişik türevler (on sekiz adet) Kur'ân'da farklı yerlerde geçer ama *kitmân* “كتمان” kavramı *onda* bu şekliyle yer almaz. Bkz. Mumammed Fuad, 1939: “k-t-m” mad.

”: Unutmakla Ehl-i kitabı’nın suçlandığı âyetlerde (Mumammed Fuad, 1939: “k-t-m” ve “n-s-y” mad.) eylemleri doğrudan tahrif olarak alınmaz. Ancak diğer kavramlar gibi onun da tahrif bağlamında yorumlanarak bu konunun açıklanmasına yönelik ondan yararlanıldığı görülür. Zira onunla da bu konuda bazı ipuçları elde etmek mümkündür. Nitekim âyetten (*Bakara* 2/159) Yahudilerin gerçekleri gizleme anlamında yorum tahrifi yaptıkları anlaşılmaktadır. Bundan maksat, dinleyenin duyduğunu farklı anlamasına yönelik veya onu buna sevk etmek içindir ki buna yönelik maksadı ifade etmek adına kitmân (Cevherî, 1956: V, 2018) ifadesi kullanılmıştır.

Tağyîr “تَغْيِير”: Değiştirmektir⁸. Bu ve yukarıda zikri geçen kavramlar, Kur’ân uslubuna uygun olan kullanımları ile Kur’ân’da yer almışlardır. Bu vb. kavramlar tahrif konusuyla alâkalı olarak bir şey başkası ile (İbn Manzûr, 1999: “h-r-f” md.) veya lafzın anlamının benzerleri ile değiştirilmesi olarak değerlendirilebilir. Bunlar Kur’ân’da yer alan ve bir birinden farklı ama bir şekilde tahrif ve onun değişik boyutları ile irtibatlandırılabilen ve de onun anlam ve bağlam çerçevesinde mütala edilebilen kavramlardır.

Bütün bunlar bağlamında ayrıca denilebilir ki Ehl-i kitap elleri ile yazdıkları ve ona Tevrât’ın içeriğine muhâlif yorumlar ilâve ettikleri bir kitabı, “*Bu Allah’tandır*” veya bu “*O’nun âyetleridir*” diyerek bedel/para karşılığında sattıkları anlaşılmaktadır (*Bakara* 2/79; Yazır, 1971: I, 393, 394 vd.). Taberî, bu âyetler bağlamında Yahudilerin Tevrât’a zıt yorumlarının da içinde yer aldığı bir kitap yazdıkları, onu Tevrât’ın yerine kabul ettikleri ve Tevrât’ı bilmeyen Araplara para karşılığında sattıkları veya onunla değiştikleri gibi hususları dile getirmiştir. Kaldı ki bir hadiste de Yahudilerin hoşlandıklarını Tevrât’a ilâve ettikleri, hoşlanmadıklarını ondan çıkarttıkları, Muhammed ismini (Taberî, 1968: I, 378, 379) veya onun getirdiklerinden bahseden ifadeleri de ondan sildikleri gibi hususlardan söz edilmektedir.

Elmalılı, Yahudilerin Tevrât’ın aslını korumamakla birlikte kendi yazdıkları tercümeleleri, “*Bu Allah’ın kitabıdır*” (*Bakara* 2/79) diyerek Tevrât’ın yerine koyduklarını, Allah’ın irâdesinin ve emirlerinin yerine onları kabul ettiklerini, kendi görüşlerine, arzularına tâbi olarak hak olan inançlarını bile bozduklarını ifade eder (Yazır, 1971: I, 336). Ama bu bağlamda Yahudilerin yazmış oldukları kitabın ismi âyette (*Bakara* 2/79; Yazır, I, 336) beyan edilmemiştir. Ancak bu, Tevrât’ın hükümlerini askıya alan Talmud, kendi elleriyle yazdıkları ve Tevrât’a muhâlifi ve onun alternatifi olarak ortaya konulan veya onun yanlış yorumlarını içeren bir tefsir kitabı da olabilir.

Biraz önce bahsi geçenlerin yanında Kur’ân’da “*Allah’ın âyetlerini az bir ücretle satmak*” şeklinde sözü edilen olayın sıklıkla ifade edildiği (*Bakara* 2/41, 79; Yazır, 1971: I, 335, 336, 393, 394 vd.) görülür. Kimilerine göre hahamların hem liderliklerini sürdürmek hem de rüşvet alarak insanları memnun etmek gibi maksatlarla bunu yaptıkları anlaşılmaktadır. Böylece bir taraftan kutsal kitaplara karşı sadakatsizliklerini ortaya koymuşlar diğer taraftan da Allah’ın kitabını tahrif etmek ve hükümlerini değiştirmek şeklinde hareket etmişlerdir.

⁸ Bu kelimenin değışme, değıştirme mânâlarındaki kullanımları için bkz. *Muhammed* 47/15; Ra’d 13 /11 vd. Bu kelimenin kök maddesinden gelen değışik türevleri (yüz elli adet) Kur’ân’da farklı yerlerde bulunur ama *tağyîr* “تَغْيِير” kavramı bu şekliyle onda ayrıca bulunmaz. Bkz. Mumammed Fuad, 1939: “ğ-y-r” mad.

Nihayet âyetlerin mefhumlarından, ele alınan ilgili kavramlardan ve yapılan izahlardan Ehl-i kitap'ın kutsal kitaplarını tahrif ettikleri, yanlış yorumladıkları, bazı buyrukları değiştirdikleri, hakkı gizledikleri, unuttukları/unutturdukları, onları hayata yansıtmadıkları gibi hususlar anlaşılmaktadır. Bu bağlamda özellikle vurgulanması gereken bir husus da Kur'an'a göre kutsal kitaplarda yer alan, Hz. Muhammed ve getirdiklerini haber veren, müjdeleyen âyetlerin tahrif edilmiş olmasıdır. Nitekim âyette (*Saf* 61/6) Hz. İsa kendisinden sonra gelecek olan bir peygamberi (Ahmet ismini) beyan ettiği ve müjdelediği bildirilmiştir. Ancak İslâm geleneğinde ve peygamberlik müessesesinde son halkayı teşkil eden son peygamberin vasıflarının âyete (*A'raf* 7/157) göre Tevrât ve İncil'de yazılı olması gerektiği halde onlarda böyle bir şey olmadığı ortaya konulmuş ve onun önünü kesmeye çalışmışlardır.

4.İslâm Literatürü Açısından Bazı Mülâhazalar ve Yorumlar

Kur'an'daki Yahudilerin ve Hristiyanların kutsal kitaplarına karşı davranışlarına ve onları nasıl bozduklarına dair çeşitli eleştiriler ve izahlar İslâmî kaynaklarda da yer almaktadır. Özellikle bunlardan olan tefsir kaynaklarında tahrifin sosyolojik, ahlâki, tarihi vb. keyfiyetine ve niteliklerine dair çeşitli boyutları, birbirinden farklı bilgileri ve belgeleri bulmak mümkündür. Kaldı ki tartışmalar ve araştırmalar özellikle Kur'an'ın konu hakkında ortaya koyduğu bilgilerle başlamıştır. İşte o dönemlerden itibaren konu tartışılmış ve Müslüman âlimler birbirinden farklı pek çok şey söylemişlerdir. İslâm literatüründe onların bu konudaki kanaatleri, tartışmaları, eleştirileri yer almaktadır. Şimdi bu hususlara kısaca değinmek istiyoruz.

4.1. Kur'an Bağlamında Tahrife Dair Bazı Görüşler ve Yorumlar

Müslümanlar her ne kadar Kur'an'da ilgili âyetleri okumuş olsalar da o zamana kadar Tevrât'taki ve İncil'deki tahrif ve muharref konusunda ciddi bir kanaate sahip olmamışlardı. Ama zamanla yapılan araştırmalar neticesinde ve özellikle ihtidâ eden (muhtedî) bir kısım Hristiyan bilginin katkılarıyla kutsal kitaplarda Hz. Peygamber ve bazı hükümlerle ilgili bilgilerin/ifadelerin olduğu hakkında bir kanaat hâsıl olmuştur (Aydın, 1992: V, 549-550; 1995: XII, 165,166).

Tahrifle ilgili âyetlerin yorumlanmasında, Yahudilerin Tevrât metnini tahrif ettikleri savı umumiyetle Hz. Peygamber hakkındaki ifadelerin (örneğin Ahmet isminin) ve recm gibi hususların Tevrât'ta yer almadığı gibi görüşlere dayanmaktaydı. Ancak bunlara müfessirlerin, Tevrât'ta "had" kelimesinin yer aldığı ama onda "recm" kelimesinin bulunmadığı gibi iddialar ve görüşler de ilave edilmiştir. Kimilerine göre hadislerde zikredildiği üzere Tevrât'ta "recm" hükmü bulunuyordu ama Yahudiler o hükmün yer aldığı ifadeleri okurken bu kelimenin üzerine örtüyorlardı (Buhârî, (1402): Tefsir, 64). Bu doğal olarak Tevrât'ın metninde recim ile ilgili âyet bulunmadığı iddiası karşısındaki görüşe isnat edilmekle alâkalı idi (Tarakçı, 2010: XXXIX, s. 423). Bu durumda kimi müfessirin Yahudilerin kutsal metinlerinde tahrif yaptıkları konusundaki iddiaların pek önemi kalmaz.

Bunlarla birlikte yukarıda bahsi geçen bir hususu burada tekrar vurgulamak gerekir. Şöyle ki müfessirlerin âyetler ve ilgili diğer ifadeler bağlamında tahrifin Hz. Muhammed döneminde olduğu görüşüne yönelik ileri sürdükleri farklı görüşler olması doğaldır. Ancak bu görüş bazılarının iddia ettikleri gibi doğru kabul edilirse tahrifin metinde değil yorumda olması gerekirdi. Zira o dönemde Yahudiler Tevrât'ı Arapça olarak tefsir ediyorlardı. (Buhârî, (1402):

İ'tisâm, 25).

Hız. Peygamber döneminde Tavrât'ın kitap olarak Arapça tercümesi bulunmadığına göre Yahudiler tarafından onun metinde tahrif yaptıklarını ileri sürümek onun İbrânice metninde değışiklik yaptıkları iddiasının önünü açar. Oysa Tavrât, Hız. Peygamber'den yaklaşık beş yüz yıl önce mevcut hâline getirilmiş idi. Bu durumda Hız. Muhammed döneminde yaşayan Yahudilerin kutsal kitaplarının Arapçalarında veya İbrânicelerinde herhangi bir değışiklik yaptıklarını söylemek pek mümkün gözükmemektedir (Tarakçı, 2010: XXXIX, s. 423). Kaldı ki Müslüman âlimler de bu konuda değışik görüşlere sahiptir. Bu gibi tartışmalara ışık tutması bakımından Müslüman âlimlerin birbirinden farklı ve bazıları bazıları ile kümelenebilecek görüşlerine göz atmakta yarar vardır.

4.1.1. Müslüman Âlimlerin Bazı Tespitleri ve Görüşleri

Bu, İslâm âlimlerinin görüş ve kanaatleri bağlamında konuyu daha iyi anlamak, keyfiyetini kavramak ve ortaya müspet sonuçlar çıkartmak bakımından faydalı olacaktır.

1-Makdisi'ye göre ilk tahrif Hız. Musa döneminde olmuştur. Nitekim Sinâ dağından dönüşlerinde onunla birlikte olan yaşlı yetmiş İsrâilli (Tavrât'tan) kendilerine değıştirilmeleri konusunda tavsiyede bulunulan (bilgiyi/metni) değıştirmişlerdir. Hatta daha sonra da Üzeyr'in (Ezrâ) öğrencilerinden olan bir kişi Tavrât'a eklemeler yapmıştır. Bu nedenle mevcut Tavrât metni tahrif edilmiştir (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424).

2- Tahrif konusunu ele alan ve genişçe izah eden ilk âlim İbn Hazm'dır. Ona göre bu iki kutsal kitabın metinlerinin ekseriyetinde tahrif vardır. Onlara hem güvenilemez hem de onlar aslî şekillerine dönüştürülmez. Ama bununla birlikte Yahudi ve Hristiyanların aleyhine delil olmak üzere Kitab-ı Mukaddes'ten bir kısım cümle tahrife karşı muhâfaza edilmiştir (İbn Hazm, t.y.: I, 116,155, 211, 212). Bu görüşün hemen hemen aynısına Şehâbeddin el Karâfi'nin de sahip olduğu görülür (Karâfi, 1406/1986: 20-27, 78-88).

3-Tavrât ve İnciller'de metin tahrifi yapılmıştır. Bu görüşe göre Hız. Muhammed ve onun getirdiği kurallar için Tavrât'ta işaret niteliğinde olan deliller vardı. Ancak bu görüşü savunan Şehristânî gibi âlimler bunları Yahudilerin *tahrîf*, *tebdîl* ve *tağyîr* ettikleri kısımların dışında tutarlar. Oysa Yahudiler tarafından bu deliller hem yanlış anlaşılmış hem de yanlış yorumlanmıştır. Bu metinlerle birlikte yorumda da tahrif yapılmıştır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424).

4-İmamü'l-Haremeyn el-Cüveynî, kutsal kitapların (Tavrât ve İncil) metinlerde yapılan tahrif esasen Hız. Peygamber hakkındaki tebşîratla ilgilidir. Zira Kur'ân'da kendinden önceki kutsal kitaplarda Hız. Muhammed'le ilgili olan müjdenin yer aldığı açıkça belirtildiği (A'raf 7/157; Sâf 61/6) halde hem onu müjdeleyen ifadeler onlardan çıkartılmış hem de onun ismi onlarda bulunamamıştır. Ona göre mevcut Tavrât M. Ö. 545 yılında Ezrâ tarafından kaleme alınmıştır. İnciller Hristiyanların işi savaşlamaları nedeniyle hem yazılmamış hem de esas hüviyetlerini koruyamamıştır (Cüveynî, 1398/1978: 29, 31, 39).

5-Takiyyüddin İbn Teymiye gibi âlimler tarafından savunulan oldukça farklı bir görüş de Tavrât'ın ve İncil'in kutsal metinlerinde tahrif yapılmış olmasıdır. Ama bu dini kurallarda değil tarihi bilgilerde yapılmıştır. Bu görüşü, Tavrât'ta Allah'ın ahkâmı olduğunu beyan eden

(*Mâide* 5/43) ve Hristiyanların da İncil'i izlemelerini buyuran (*Mâide* 5/47) âyetleri teyit etmektedir (Tarakçı, 2010: XXXIX, 423). Hz. Peygamber'in zina eden bir Yahudi erkeğin ve kadının Tevrât hükümlerine göre recmedilmesini istemesi (Buhârî, (1402): *Tefsir* 64) de buna örnek teşkil eder niteliktedir. O bu hususta Kur'an ve hadislerden başka deliller de çıkartarak meseleye açıklık getirmek suretiyle Tevrât ve İncil'in çok az bir kısmında tahrif yapıldığı sonucuna varmıştır. Ama buna göre Tevrât, İncil'e oranla daha az tahrif edilmiştir (İbn Teymiye, 1414: 424,425, 442, 450, 451).

6-Kur'an'da ifade edilen tahrif metin tahrifi değildir. Bu görüşe göre Musa tarafından geride Tevrât'ın tefsiri mâhiyetinde olan bir kitap bırakılmıştır. Bunun adı Mişna idi. Ama o, Titus'un (Romalı General) Kudüs'ü işgali sıralarında kaybolmuştur. Ancak daha sonra Hillel ve Şammay isimli kişiler kendilerine ait sözleri de ona ilâve ederek onu (Mişna'yı) yeniden kaleme almışlardır. Üyelerden müteşekkil ve Sanhedrin olarak bilinen heyet eserin tefsiri mahiyetinde olan Talmud'u kalem almıştır. Bu görüşü savunan Makrîzî'ye göre heyetin üyeleri ona kendi düşüncelerini de ilâve etmiş, onda yer alan pek çok bilgiyi gizlemiş, onun Allah'tan olduğunu iddia ederek para karşılığında satmış ve bundan dolayı da eşleştirilmişlerdir (*Bakara* 2/79). Görüşleri arasında bunun da yer aldığı Şehristânî ve yukarıdaki düşüncelere sahip olan âlimler nezdinde tahrif Yahudiler tarafından tefsirde de yapılmıştır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 423).

7-Şah Velîyullah ed-Dihlevî, Yahudiler Tevrât'ta iki yönden (lafızda ve mânada) tahrif yapmış, bunlardan lafzî tahrif, Tevrât'ın kendisinde olmamış ama onun çevirisinde ve misâllarında yapılmıştır (Dihlevî, 1980: 12-18). O zaman o, bununla hemen hemen Makrîzî'nin görüşünü benimsemiştir. Burada mâna yönünden yapılan tahrif bağlamında şahsi yargılarla onun metnine yanlış mânalar yüklenmesine veya yorumunda (te'vilinde) yapılan yanlışlıklara işaret edilmektedir. Örneğin Yahudiler, cehennem ateşinin bize zarar verme süresi az olacak demişlerdir (*Al-i İmrân* 2/24). Bununla birlikte onlar bu tür tahrifin yanında recmi ifade eden âyeti ve Hz. Muhammed'in nübüvvetini gösteren alâmetleri insanlardan saklamışlardır (Karâfî, 1406/1986:12-18).

8-İbn Haldûn'a göre Tevrât'la ilgili yorumda tahrif yapılmıştır. Ona göre Yahudiler tarafından Tevrât'ta (veya metninde) tahrif yapıldığına dair iddiayı değerlendiren ciddi âlimler bunu kabul etmemektedir. Zira vahye dayanan herhangi bir dinin mensupları için âdet, onların kutsal kitaplarına bu şekilde davranmalarına engel oluşturur (İbn Haldûn, 2005: I, 17; İbn Aşûr, 1420/2000: II, 121; VI, 110, 213 vd.).

9-Bîrûnî de Tevrât nüshaları arasında varlığı söz konusu olan pek çok çelişkiye dikkatleri yönelterek elde bulunan Tevrât'a güvenmenin mümkün olmadığını belirtmiştir. Ona göre kutsal metinleri kaleme alanların Tevrât'ta yer alan kelimelerin yükledikleri anlamları değiştirmiş, onlardaki gerçekliği de değiştirerek sapıtmışlardır. Kaldı ki İnciller'de de İsa Mesîh'e ait verilen bilgilerde tutarsızlıklar ve çelişkiler bulunmaktadır. Bu nedenle onlar için de benzer durum söz konusudur. Bundan dolayı Bîrûnî, İnciller'den hiçbir tanesinin peygamber kitabı olarak kabul edilemeyeceğini savunmuştur. (Bîrûnî, 2001: 26-29).

10-Kur'an diğer kutsal kitapları tasdik eder ve kendini öyle vasıflandırır. (*Âl-i İmrân* 3/3; *el-Mâide* 5/48 *Fâtır* 35/31 vd.). Bunun yanında önceki kitaplarda bulunduğunu bildirdiği cümlelerden de söz eder ki o zaman bunlar mevcut Tevrât ve İnciller'de olmak durumundadır.

Bu durumda o kitapların tümünün tahrif edildiğine dair görüş boşa çıkar. Ancak ondan önceki kitaplar arasında mevcut olan tezatlar, metinlerindeki bozulmalar onlarda sadece yorum tahrifi yapıldığı şeklindeki iddiaları hükümsüz kılar.

11-Hz. Musa'ya gönderilen Tevrât'ın tahrif edilmiş olduğuna dair pek çok bilgi ve bulgu Yahudi kaynaklarında mevcuttur. Hatta Musa'ya gelen Tevrât kaybolmamıştır. Bu görüşü savunan Rabbâni'ye göre elde bulunan Tevrât Ezrâ tarafından tespit olunmuştur. Bununla birlikte Batı'da XVI. yüzyıldan itibaren gün ışığına çıkmış olan Kitab-ı Mukaddes hakkındaki tenkidî tedkik için yapılan araştırmalarda da eldeki Tevrât'ın otantikliği (veya orijinalliği) olmadığını ve onun zamanla farklı kişilerce yazıldığını ortaya çıkartmıştır (Tarakçı,2010: XXXIX, 424).

12-Her halükârda Hristiyanlar tarafından da kabul edilmekle birlikte Hz. İsa bizzat herhangi bir kitap yazmamış veya yazdırmamıştır. Bu da Hz. İsa'dan sonra yazılan İnciller'in, onun gözetimi ve kontrolü olmaksızın yazıldığı anlamına gelir. Kaldı ki Hristiyan inancına göre İnciller'in otantikliği ilham anlayışına/düşüncesine dayandırılmıştır. O zaman İncil yazarları eserlerini kutsal ruhun gözetiminde ve denetiminde yazmışlar ve kutsal ruhun etkisi altında kalarak onların gerçekliğini muhafaza etmişlerdir. Halbuki İslâm'a ve onun inancına göre vahyin dışında ve sadece ilhamla yazılan hiçbir kitap hiçbir şekilde her hangi bir kutsallık veya orijinallik vasfına hâiz olamaz.

Kutsal kitaplarda olagelen ve bahsi geçen çeşitli tahrifler hakkındaki Müslüman âlimlerin görüşleri genel olarak dört grup hâlinde ifade edilebilir. Buna göre tahrif Tevrât'ın ve İncil'in,

a. Metinlerinin tamamında,

b. Ekseriyetlerinde,

c. Onların bir kısmında,

d. Bu onların metinlerinde değil yorumlarında yapılmıştır. Bununla birlikte bütün müfessirlerin bu tahriflerin (tebdîlin ve tağyîrin) genellikle ve ağırlıklı olarak onların hükümlerinde olduğu konusundaki görüşlerini de bura da özellikle belirtmek yerinde olur.

Neticede İslâm âlimlerinin şu veya bu şekilde kutsal kitaplardaki tahrifâtın varlığını kabul ettiklerini söylemek mümkündür. Bu aynı zamanda İslâm literatüründe konuyla ilgili ciddi ve pek çok iddia ve tartışmanın da kaynaklarda mevcut olduğunun göstergesi olarak kabul edilebilir. Bundan maksat elbette tahrif konusunda ileri sürülen hususların hassasiyetle ve bilimsel bir anlayışla araştırılarak müspet veya menfi ama isabetli ve sağlıklı sonuçlarla ortaya konulmasıdır. Kaldı ki o zaman ancak Allah'ın iradesinin oldukça gerçekçi bir şekilde ortaya konulmasına katkıda bulunulabilir.

4.1.2. Bazı Batılı Düşünürlerin Bir Kısım Tespit ve Eleştirileri

Müslüman âlimler gibi pek çok batılı düşünür ve yazar da kutsal kitapların tahrifini kabul etmektedir. Meselâ bir Alman Kilise (Protestan) Kurulu'na göre kutsal Kitap (Eski ve Yeni Ahit) gökten gelmemiştir. O binlerce yıldan beri farklı kişilerin yazdıklarından oluşarak ve gelişerek mevcut son şeklini almıştır (Örs, 1966: 4).

Spinoza, Kutsal Kitap'ta yanlışların, değiştirmelerin, çelişkilerin olduğunu söyler. Ona

göre kendi görüşlerinden dolayı, o kitabın (Kutsal Kitab'ının) kutsallığına inanan bir kimse tarafından kendisinin Kutsal Ruh'a karşı günâh işlediğini düşünmesi mümkündür. Ancak onun da iyice düşününce kendisine kızmayacağı kanaatini taşır (Örs, 1966: 5).

Tevrât'ın ve İnciller'in bazı beyanlarının Kur'an'a benzemesinden dolayı Ehl-i kitap, Kur'an'ın onlardan alındığı görüşünü savunmuştur. Ama böyle bir benzetmenin yapılabilmesi söz konusu görüşün doğru olduğunu göstermez. Kaldı ki böyle bir düşünce onların kitapları hakkında da aynı kanaate götürebilir. Örneğin Tevrât'taki *on emir* Hammurabi'nin kanunlarına benziyor demek suretiyle bunların o kanunlardan alındığını söylemek ne kadar mümkündür (Messadié, 1998:162).

Bernard Shaw, İncil bilimselliğini yitirmiştir (Düzgün, 1999: 21, 22). Ancak Kutsal Kitap'tan akla, tabiata uygun olan ve gerçek olan, hayranlığa değer olan yerler, gelişmeye katkı sağlayan kısımlar doğrudur. Ama makul ve mantıklı olmayan ve meyve vermeyen kısımlar sahtedir (Örs, 1966: 5). Batılıların kutsal kitaplara yönelik bu gibi eleştirilerini çoğaltmak mümkündür.

Kur'an'da kutsal kitaplara yönelik olarak yer alan tahrifle ilgili eleştirilerin daha ziyade Yahudilere yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Ancak bundan hareketle İnciller'de benzer tahrif olmadığı sonucunu çıkartmak asla mümkün değildir. Örneğin *çarmıh* olayına ve *kelâmın* Tanrı olduğuna dair cümlelerin İnciller'de yer alması araştırmacıların ve Müslüman âlimlerin o kitaplarda tahrif yapıldığı konusundaki düşüncelerinin ve kanaatlerinin oluşmasında müessir birer etken olmaktadır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424).

Kur'an'da *hak ile bâtılın karıştırılması*ndan (*Bakara* 2/42) söz edilmektedir. Yahudilerde de var olan bu davranışı müfessirlerin, delilleri yanlış yorumlayarak insanların zihinlerini bulandırmak, onlardan hakkı gizlemek ve onların hak olanı doğru olarak anlamalarını engellemek demek olacak şekilde anladıklarını söylemek mümkündür. (Taberî, 1968: I, 255, 256; YAZIR, 1971: I, 335 vd.). İşe bununla Yahudilerin yaptıkları örneğin yorum tahrifi veya doğru ile yanlış karıştırmak hatta hakkı örtmek arasında bir ilişki veya (*Bakara* 2/159 vd.) benzerlik kurmak da mümkündür. Bu da kutsal bir kitabın, dininin ve onun mensuplarının ne hale düşürülmek istendiği hususunda fikir verici niteliktedir.

Neticede Kur'an, İslâm literatürü ve ilgili birikim ışığında bakılınca mevcut İnciller'in orijinalliğinin bulunmadığını söylemek mümkündür. Diğer taraftan son araştırmalar en eski İnciller oldukları kabul edilen Matta ve Markos dahil hiçbir İncil'in havariler tarafından yazılmadığını göstermektedir. Bunlar da gerek Müslümanlarda ve gerekse bu konuda araştırma yapanlarda genellikle Tevrât ve İnciller'de tahrifat olduğu konusunda oluşan kanaatlerinin haklılığını gösterir.

Vaktiyle aslı hak olsa da Yahudilerin işlerine gelmediğinden dolayı ellerindeki mevcut Tevrât'a inanmıyorlardı (*Maide* 5/43). Halbu ki Tevrât'ta Allah'ın hükmü de bulunmaktaydı. Bu nedenle olmalıdır ki Ehl-i kitab'ı tasdik etmek de yalanlanmak da yasaklanmıştır. Bununla birlikte Kur'an'ın kutsal kitaplarda (Tevrât'ta ve İncil'de) yer aldığını haber verdiği ifadelerin onlarda bulunabileceği gibi nedenlerden dolayı kimilerine göre bu, o kitapların tamamında tahrif olmadığı hususuna işaret mâhiyetinde düşünülebilir. Örneğin âyete (*Maide* 5/43) göre Tevrât'ta Allah'ın hükümünün yer aldığını ifade eden âyet bulunmaktadır. Ama bu onda bulunmadığı

takdirde yapılanın sadece yorum tahrifi olduğu görüşü Kur'ân'a uymaz (Tarakçı, 2010: XXXIX, 423, 424). Kur'ân'da Ehl-i kitab'ın yaptığı tahrifâta karşılık onlara yöneltilen çeşitli eleştiriler onların bu mânada yaptıkları yanlışın büyüklüğünü gösterir.

4.2. Bu Konuda Bazı Tespit ve Öneriler

Kutsal kitaplar sadece vahiy mahsulü olmak durumundadır. Bu gibi hususlarda müspet niteliklere sahip olan Kur'ân onlar için bir ölçü niteliğindedir. Kutsal kitaplar Kur'ân'ın ruhuna ve mesajına mutâbık kalmakla sınırlıdır (Tarakçı, 2010: XXXIX, 424). Bu nedenle Müslümanlar Tevrât'ın ve İnciller'in ne ölçüde ve hangi kısımlarında tahrif olup olmadığı gibi hususlarda Kur'ân'ı esas alırlar.

Kutsal kitaplardaki (Tevrât'ta ve İncil'de) tahrifleri anlayabilmek için onların Kur'ân'la mukayese edilmeleri icap eder. Zira bu konuda onlar için sahih ve en başta ölçü alınabilecek olan kutsal kitap, en sonuncu ve her türlü tahriften uzak olan Kur'ân'dır. Kaldı ki Kur'ân, kendisinin hak olduğu, Allah katından geldiği, âyetlerinin doğru olduğu gibi hususlar hakkında insanların kendi nefislerindeki ve dış dünyadaki delillere yönelmelerini ve bakmalarını istemektedir (*Fussilet* 41/53 vd.)

Kur'ân'da, kutsal kitapların keyfiyet ve nitelik açısından menfi durumlarda olmaları, Yahudi ve Hristiyanlarla ilgili bilgilerin ve onların kutsal kitaplarında yaptıklarının eleştirilmesi ile birlikte onlar hakkında yapılan tartışmalar ilk dönemlerden itibaren başlamıştır. Onlarda Hz. Muhammed'le ilgili cümlenin yer almaması ve Ahmed isminin İncil (İnciller)'de ve Tevrât'ta bulunmaması, *recm* kelimesinin yerine *had* kelimesinin konulması gibi hususlar bunu etkileyen nedenler arasında sayılır.

Kutsal kitaplarda yapılan tahrifâtın lafızda (metinde), mânada⁹, yorumda (meselâ Tevrât'ta) (İbn Aşûr, 1420/2000: II, 121; VI, 110, 213 vd.) veya her ikisinde birden yapıldığı (Reşit Rıza, 1990: V, 140; VI, 282, 389 vd.) veya bunun onların yazdıklarında olduğu¹⁰ hatta kimilerine göre bunun tarihi bilgilerde yapıldığı şeklindedir.¹¹ Her hâlükârda kutsal kitaplarla ilgili şüpheler, bu şüpheleri uyandıran sebepler ve bunları ortaya koyan başka temel etkenler veya olaylar hep var ola gelmiştir. Kaldı ki tahrifin şu veya bu şekilde olması sonucu değiştirmez.

İslâm dini diğerlerine kıyasla onlar fevkinde yerini alan son din olmuştur. Kur'ân âyetlerinde (*Saf* 61/8, 9 vd.) İslâm'ın diğerlerine üstün olduğu nâzil olan âyet (*Mâide* 5/8) ile özellikle Hz. Peygamber zamanında zâhir olmuştur. Bu üstünlüğün farklı coğrafyalara doğru genişlemek suretiyle zamanla yüksek tecellileri de olmuştur. Nitekim onun kitabı, sağlam bir düzenleme, lafızlarında ve mânalarında her hangi bir bozukluk, eksiklik veya çelişki bulunmamak ve açıklanmış olmak gibi nitelikler ile muttasıf olan Kur'ân'dır (*Hûd* 11/1, 2 vd.). İnsan her zaman

⁹ Bu bağlamda âyette yer alan "... يُخَرِّفُونَ ..." / "... kaydırıyorlar veya saptırıp çarpıtıyorlar..." (Mâide 5/13; Nisâ 4/46 vd.) ve ilgili başka tabirler ve sözlük anlamları muzâri bağlamında ele alındığında bu olayların Hz. Peygamber zamanında ve bir şekilde mânanın bozulduğu anlamında bir izlenime de yol açmaktadır. Bkz. İbn-i Manzûr, 1999: "h-r-f" md.; el-İsfehânî, t.y. : "h-r-f" md., s. 114.

¹⁰ Yahudilerin yazmış oldukları o kitapları para ile satmak şeklinde olan davranışları (Bakara 2/79) onlara yapılan sadakatsizlik olarak da değerlendirilmiştir. Bkz. et-Taberî, 1968: I, ss. 378-379; Yazır, 1971: I, 336.

¹¹ Nitekim İbn Teymiyye, bunu bazı örnek olaylarla ve *Mâide* 5/43, 47 ile teyit ederek açıklamıştır. Bkz. İbn Teymiyye, 1414: s. 424, 425, 442 vd.

egosu ve dünyalık hırsları ile hep var olmaktadır ki bu onu Kur'ân'ın aleyhinde benzer menfi düşüncelere, eylemlere sürükleyebilir. Kutsal kitaplar hakkında yapılan söz konusu olumsuzluklar ve bilgiler her zaman dikkate alınarak Yahudi ve Hristiyanların yaptığı gibi kimi Müslümanların da Kur'ân'a karşı benzer hatalara ve davranışlara sürüklenmemesi gerekir.

Tahrifin sebepleri ne olursa olsun kutsal kitapların muharref olduğu gerçeği bir vâkıdır. (İbn Teymiye, 1414: 424, 425, 442 vd.). Benzer sebeplere veya gerekçelere zemin hazırlandığı takdirde Kur'ân hakkında da o tür anlayışların, girişimlerin veya davranışların ortaya çıkmayacağı konusunda emin olunamaz. O duruma benzer olabileceklere karşı her zaman zihnen ve kalben bilinçli ve çalışmalarla hazırlıklı olunmalıdır. Nitekim insanların hepsi İslâm'ı kabul etmiş değildir. O zaman onu kabul edenlerin sıhhatli bilgi ve onu destekleyen sağlıklı bir dini yaşantı ile mücehhez olmaları gerekir. Kaldı ki pek çoğunun ona bakışı, onu anlama ve yaşama keyfiyeti her zaman gözden geçirilmeye muhtaçtır. Din konusunda yeterli bilgi ve bilinç sahibi olmaksızın onu yaşayan bile zamanla onun bozulmasına zemin hazırlayabilir.

İnsanların vicdanlarında meydana gelecek uyanma, ahlâki gelişme ve İslâm'ın yüksek tecellisi ile oluşacak genel yükselme sayesinde haksızlıkların ortadan kalkması, huzurun ve sulhun tesis edilmesi konusunda her zaman hevesler ve ümitler daha da artacaktır. Hakkın istenen ölçülerde inkişafı, tahrifin yer almadığı ve tevhit anlayışının bulunduğu sahit bir din ile ancak mümkün olabilir. Kaldı ki insanlığa, özellikle gerçek ve ilâhi olan bir dinin faydası olabilir. Aksi takdirde hevâ ve hevesin hakim olduğu ve dünyalığın ağır bastığı bir tahrif anlayışından, şirkten, zulümden, fitneden ve fesattan başka bir şey beklenemez.

Tefsir âlimlerine göre Ehl-i kitab'ın kutsal kitaplarında tahrifât bulunduğu söz konusudur. Bunu Kur'ân'dan, sahit hadislerden, kutsal kitaplarda yer alan akla muhâlif açıklamalardan ve onlardaki çelişkilerden anlamak mümkündür (Kazvînî, 1405/1985: 434). Bu noktada papazların veya keşîşlerin dünyalığa düşkünlüğü, bunun için ortaya koydukları hileleri asla göz ardı edilemez. Bu nedenle onların dinlerinin kendilerine emrettiklerini veya onlardaki ilkelere değıştirmeleri söz konusu olmuştur. Ama bu onların ille de bir kelimeyi başkası ile değıştirmeleri veya onun yerine başkasını telaffuz etmeleri şeklinde olmuş olması anlamına gelmeyebilir. Allah'ın emirlerinin tersini yapmayı veya öyle davranmayı da O'nun buyruklarını tağıyir etmek, O'na muhâlefet etmek olarak anlamak da mümkündür (Taberî, 1999: I, 532; Ateş, t.y.: I,171). Bu hususun özellikle müminlerin/Müslümanların dikkatlerinden uzak olmaması gerekir.

Ehl-i kitap'tan gelen haberler, Kur'âna uygun (Vâhidî, 1315: 19), yalan veya sıhhati net olarak bilinmeyen ama yalanlanamayan veya kabul edilemeyen türden olabilir. Bu nedenle o tür haberlere karşı temkinli olmak, onları ne *tasdik* etmek ne de yalanlamak gerekir. Bu hassasiyetle birlikte onlardan nakiller yapılabilir (Ebû Dâvud, 1371/1952: II, 289). Ancak Kur'ân'da verilen bilgiler ve Hz. Peygamber'in bu konudaki uyarıları göz ardı edilememeli¹² ve itinalı olmak asla elden bırakılmamalıdır.

İlâhi vahye dayanan diğerk kutsal kitaplar gibi Kur'ân'ın da her zaman hevâ/hevese ve

¹² Örneğin “مَنْ كَذَبَ عَلَىٰ مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَنَبَّأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ...”/“Kim benim hakkında kasten yalan söylerse, ateşteki (cennetindeki oturacağı) yerine hazırlasın” vb. buyurmuşlardır. Bkz. İbn Kesîr, 1373/1953: I, 4.

dünyalık beklentilerine karşılık tahrifât girişimlerine, kasıtlı veya bilgisiz yorumlara maruz kalabileceğini bir kez daha vurgulamak gerekir. Bu, dine hurafeyi, bidatı, israliyâtı ve şirkle ilgili unsurları veya bazı mezheplerin sapık inançlarını ona karıştırmak veyahut o anlamdaki uygulamaları hatta bazı sapık fikri cereyanları ona karşı kullanmak şeklinde de olabilir. Bu durumlara karşı tedbirler alınmazsa zamanla bunlara alışılır, uyum sağlanır ve dinen kabul edilmiş gibi kimileri tarafından onlara göre davranabilir.

Yanlış ve sapık anlayışlarla Kur'ân Allah'ın iradesini yansıtmaktan uzaklaştırılabilir. Kaldı ki, çeşitli manevralarla yanlışların şirin gösterilmesine çalışmak tahrife zemin hazırlamak olur. O zaman Kur'ân ve İslâm, câhili anlayışa dayanan statükocu zihniyetler veya düşünceler için âdeta bir maske haline getirilebilir. Bu nedenle onları çeşitli akımlara, bâtil inançlara ve anlayışlara karşı savunma konusunda varsa eksikler tespit edilmeli, gerekli çalışmalar yapılmalı, ilgili mekanizmalar hazır vaziyette olmalı ve geçmişte Ehl-i kitap'ın düştüğü tahrif bataklığına düşmemeli hatta onların zihniyet ve davranışlarından dersler çıkartılmalıdır.

Kur'ân ve sahih sünnete karşı oluşmuş ve onlara zarar verebilecek nitelikte olan anlayışlar ve düşünceler belirlenerek onlara karşı uyanık olunmalı ve Müslümanlar onlardan haberdar edilmelidir. Bu bilhassa Müslümanların ama öncelikli olarak Müslüman araştırmacıların sorumluluğu ve görevi olarak mütalaa edilmelidir. Bu iş elbette kolay olmayabilir. Ama gerekli ve zorunludur. O zaman bu konuda lüzumlu olan bilince, formasyona ve mekanizmalara bir şekilde ve mutlaka sahip olmak gerekir.

Kur'ân, Tevrât veya İncil gibi herhangi bir tahrife uğramamıştır. Ama bu hiçbir zaman böyle bir yanlışın asla yapılamayacağı anlamına gelmez. Zira şerrin savunucuları her zaman vardır. Ama hakkın savunucuları özellikle bunun farkında ve bilincinde olmalıdır. Nitekim Allah Tevrât'ın korunma görevini Yahudi âlimlerine vermiştir. Buna rağmen Ehl-i kitap'ın yaptığı ortadadır. Kaldı ki bu tür tahrifkâr davranışlar her zaman olabilir (Alûsî, 1987: VI, 89). Her ne kadar Allah Kur'ân'ın dokunulmazlığını kendisi üstlenmiş (*Hicr* 15/9) olsa da herkes bu konuda kendine düşen sorumluluğu, görevi ve yapabileceklerini veya yapması gerekenleri asla göz ardı etmemelidir. Şeytan, insanın nefsî hırsları ve onun çok sevdiği dünyalık beklentileri onunla beraber hep var olmaktadır. O zaman Müslümanlar ve özellikle Müslüman âlimler her konuda olduğu gibi bu konuda da Hz. Peygamber'i özellikle örnek almalıdırlar.

Valhâsıl biraz önce belirtildiği üzere Kur'ân'ın korunmasını Allah kendi üzerine almış (*Hicr* 15/9), Tevrât'ın korunması ile de Yahudi âlimleri memur edilmiş (*Mâide* 5/44) olsa da bu konuda mukaddes kitaplar arasında herhangi bir fark olmaması gerekir. Bu bağlamda bazı müfessirler iki âyet (*Mâide* 5/44 ve *Nahl* 16/9) arasında uzlaştırıcı nitelikte olan bir izah tarzı getirmişlerdir. Buna göre Kur'ân'ın insanların aracılığı ve koruması ile bir şekilde muhâfaza edilebileceğini ifade etmişlerdir. İnsan için gelen Kur'ân'a karşı onun korunmasında kendi sorumluluğu ve görevleri olmadığı söylenemez. Kaldı ki Allah ezeli ilmi ile sonradan olacakları biliyordu. Bu nedenle O, onu koruma güvencesi vermiştir. Ama sağlıklı ve derin ilim ehli veya mütehasıs olan da onu müdâfa edecek, ona yönelik oluşturulabilecek şüphe ve iddialara karşı onu koruyacaktır. Bununla birlikte Müslümanlar hem bilinçli olacak hem de ilim adamlarına destek vererek Kur'ân'ı koruyacaklardır. (Hâzin, 1317: III, 550; Zemahşerî, 1995: II, 550 vd.).

Nihayet Kur'ân'a karşı her ne kadar Râfîzîler gibi bazı kesimler tarafından menfi görüş-

ler, Hz. Muhammed'e ait olduğu sabit olmayan vecihlerle okunduğu, ona bazı şeylerin ilave edildiği veya ondan bazı şeylerin çıkartıldığı gibi bazı iddialar ileri sürülse de bunlar Müslümanlar tarafından asla kabul görmemektedir (Ciylânî, t.y.: I, 90; Yıldırım, 2006: sayı: 26). İşte bu anlayış, inanç ve kararlılıkla İslâm'ın uygarlığın yüceltilmesi gayretleri ile tevhit ve adâlet çizgisi üzere gelişmeler, sulh ve huzurun temin edilmesi ve bunun insanoğluna dönük katkıları mutlaka sağlanabilir. Yeter ki Müslümanlar görevleri ve sorumlulukları çerçevesinde davranışları ve yapmaları gerekenleri ifa etsinler.

5.Sonuç

Kur'an Ehl-i kitab'ın kutsal kitaplarında ve dinlerinde *tahrîf* (bozma/değiştirme) yaptıklarını bildirmektedir. *Tahrîf* kelimesi İslâm literatüründe Kur'an'dan önceki ilâhi kitaplarda (Tevrât/İncil) metin ve anlam bağlamında yapılan bozulmaları veya değiştirmeleri ifade etmek için kullanılan bir kavram olmuştur. Bu meyanda onun üstlendiği mânayı, işlevi ve bu konuda ileri sürülen şüpheleri giderecek veya tahrifin olmadığını ispat edecek makul, bilimsel veya ikna edici herhangi bir delil veya belge bulunmamaktadır. Bu konuda varlığından söz edilebilecek olanlar olursa onların mutlaka sıhhatli, bilimsel, ikna edici ve yeterli olması gerekir. Bununla birlikte semâvi kitaplarda yapılan tahrifâtın keyfiyeti, miktarı veya bunun lafızlarında mı yoksa yorumlarında mı olduğu gibi hususlarda İslâm âlimleri arasında bir ittifak yoktur.

Kutsal kitapların *tahrîfi* meselesi insanlığın karşısında bir gerçek olarak durmaktadır. O, ilâhi irâdenin insan yaşamına sağlıklı ve gerçekçi bir şekilde yansımalarının önünde çok menfi bir engel teşkil etmektedir. Kur'an'ın haber verdiği göre kutsal kitapların mânalarının çarpıtılması, kelimelerinin yanlış anlamlandırılması, lafızlarının bağlamlarından uzaklaştırılması veya değiştirilmesi gibi farklı hususlar söz konusudur. Bu konuyu ifade etmek için kullanılan *tahrîf* "تحريف" kavramı bu şekliyle onda bulunmamakta ancak onunla aynı "h-r-f" kök maddesinden gelen değişik türevler olarak altı ayrı yerde ve üç farklı şekilde geçmektedir. Ancak Kur'an'da bu konuyla alakalı muhtelif yerde pek çok âyet yer almaktadır.

Bahsi geçen gerçekler ortada iken bu konuda yapılan yanlış yorumlar veya sözler ve mânalar ile olayı başka taraflara çekmek meseleyi çözmez ve gerçeği yansıtmaz. Bunlara karşılık Kur'an'ın sıhhatli ve İslâm'ın son ve hak din olduğu ortadadır. Kaldı ki tahrifin gerçek bir vâkıa olarak haber verilmesine, onun mâhiyetinin anlatılmasına yönelik Kur'an'da yer alan açıklamaların olması son derece isabetli ve gerçekçidir. Zira bu, insanlığın hayrınadır. İslâm dinin süreç olarak Yahudilikten ve Hristiyanlıktan sonra gönderilmiş olması onun amacının isabetliliğini ve mâhiyetinin gerçekliğini ispat eder niteliktedir.

Tahrif, lafızda, lisanda, yorumda veya hükümde ve herhangi bir şekilde olmuş olabilir. Ama burada müşterek olan nokta lafızların asıl anlamlarından uzaklaştırılması veya taşıyarak edilerek esas gayelerinden saptırılması veya da anlamlarının benzerleri ile değiştirilmesidir. Bunun farklı bir bakış açısı ve bir yönüyle bazı hadislerde yapılan tahrif ile benzerlik arz ettiğini söylemek mümkündür. Tahrifin, o kutsal kitaplarda ve dinlerinde gerçekten yapıldığını Kur'an'dan, sahih hadislerden, Kutsal kitaplardaki çelişkilerden, onlarda yer alan akla muhâlif açıklamalardan anlamak mümkündür. Kaldı ki bu hususun gerçek bir vâkıa olarak var oluşu sadece Müslüman âlimler tarafından değil batılı veya ecnebi pek çok düşünür tarafından da kabul edilmekte ve eleştirilmektedir.

Bu araştırmada elbette öne çıkan bazı hususlar olmuştur. Hak dinler vahiyle gelmiştir. Muharref kutsal kitapların olduğu Kur'ân'da vahiyle bildirilmiştir. O halde bunun bilgisi kaynak olarak vahye dayanmakta, lafızlar olarak Kur'ân'da yer almaktadır. Kur'ân'ın ve İslâm'ın gelişleri ve ilk dönemleri muharref olan kutsal kitaplardan ve dinlerinden dönem ve tarih olarak daha yakındır. Bununla birlikte İslâm her iki dine göre de daha gelişmiş bir dindir. O, bu gibi özellikleri sayesinde diğerlerinden öne geçmektedir. Bu ve benzeri hususlar ve de gerçekler, İslâm'ın gelişinin anlamını ve önemini, onun sahihliğini oldukça açık olarak ortaya koymaları bakımında son derece önemli bir değere sahiptir. Bunlar İslâm'ın her hâlükârda diğer dinler üzerinde olduğunu ve üstünlüğünü ortaya koyan, onu farklı kılan niteliktedir. Buna karşılık tahrifin o kutsal kitaplarda az veya çok ne kadar ve hangi kısımlarında veyahut onların tamamında mı olup olmadığı gibi hususlara dair farklı görüşler tahrif olayının gerçekliği olgusunu değiştirmez. Her hâlükârda ruhu ve muhtevası ile Kur'ân onlar hakkında bir miyar olup bu bağlamda onlar onunla sınırlıdır.

Kur'ân gerçeğin bilinmesini, vicdanların uyanmasını, beşerî sağduyunun ve hassasiyetin gelişmesini, sâlih amel ile sahih dinî yaşantının oluşmasını hem talep eder hem de bu konuda ısrarını sürdürür. Benimsenecek bu anlayış ve hassasiyet ile iç içe olan Kur'ân bilincinin ve İslâm'ın yüksek tecellisinin tahakkuku oranında tevhit fikri eşliğinde hakkın inkişafı sayesinde ancak sulh ve huzur imkânlar ölçüsünde vücut bulabilir. Ancak bunun için özellikle Müslümanların ne yapması gerekiyorsa onu mutlaka ifa etmeleri icap eder. Aksi takdirde hevâ ve hevesin bulaştığı, dünyalığın ağır bastığı, tahrifin yer aldığı kitaplara ve dinlere göre oluşacak bir anlayışın kendini gösterdiği inançtan ve dinden, şirkten ve zulümden, fitne ve fesattan başka bir şey beklenemez. Sihatli inanç, fikir ve düşünce sayesinde ancak Allah'ın muradına, rızasına uygun faydalı işler yapılabilir ve sâlih kul olunabilir ve de sağlıklı ve müreffeh bir hayat yaşanabilir.

KAYNAKÇA

- Abdulgâkî, Muhammed Fuâd(1939). *el-Mu'cemu'l-Mufehres li Elfâzi'l Kur'âni'l-Kerîm*, Kahire.
- Akyüz, Hüseyin (2020). *Kavram Atlası Hadis I*. ed. Bülent Akot. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Alûsî, Ebu'l-Fadl Mahmud (1987), *Rûhu'l-Meânî fi Tefsîri'l-Kur'âni'l-Azîm ve Sebi'l-Mesânî*, Dâru'l-Fikr, Beyrut.
- İbn Aşûr, Muhammed Tâhir (1420/2000). *et-Tahrîr ve't-Tenvîr*, Beyrut.
- Ateş, Süleyman(ts.). *Yüce Kur'ân'ın Çağdaş Tefsiri*, (Yeni Ufuk Neşriyat), İstanbul.
- Aydın, Mehmet (1992) *“Beşâiru'n-Nübüvve”* mad., İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi; (1995). *“Farkalî”* mad., İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Bağdâdî, el-Hatîb Ebû bekr Ahmed b. Ali b. Sâbit(1986). *el-Kifâye fi İlmi'r-Rivâye*, (nşr. Ahmed Ömer Haşim), Beyrut.
- Bîrûnî, Muhammed b. Ahmed (2001), *el-Âsâru'l-Bâkiye* (nşr. Pervîz Ezkâî), Tahran.
- Buhârî, Muhammed b. İsmâil Ebû Abdillâh (1402) *Sahîhu'l-Buhârî*, Beyrut.
- Cevherî, İsmail b. Hammad (1956). *es-Sıhah Tâcu'l-Lüga ve Sıhahu'l-Arabiyye* (thk. Ahmet Abdulgafur İtr), Kahire, V, 2018.
- Ciylânî, Abdulkâdir (ts.). *el-Ğunye*, Beyrut, ts.
- Düzgün, Şaban Ali (1999). *Sosyal Teoloji*, Ankara.
- Ebû Dâvud es-Sicistânî (1371/1952). *Sünen*.

- Efendioğlu, Mehmet (2006). "Muharref" mad., İstanbul: TDV İslâm Ansiklopedisi.
- Fahreddin er-Râzî (1411/1990). *Mefâtîhu'l-Gayb*, Beyrut
- İbn Hacre el-Askalânî (1413/1992). *Nüzhetü'n-Nazar fî Tavzihi Nuhbeti'l-Fiker* (nşr. Nûreddin İtr), Dimaşk.
- İbn Haldûn (2005). *el-Mukaddime* (nşr. Abdüsselâm eş-Şeddâdî), Dârülbeyzâ.
- İbn Hazm (ts.), *el-Fasl fi'l-Milel ve'l-Ehvâ' ve'n-Nihal*, Beyrut, (Dârü'l-ma'rife), I ve II.
- Hâzin, Alâuddîn Ali b. Muhammed (1317). *Lübâbu't-Tevîl fî Meâni't-Tenzîl*, (Mu'cemu't-Tefâsir içinde) İstanbul.
- İbrâhim b. Musa b. Eyyûb, Burhânu'd-Dîn Ebû İshâk'l-Ebnâsî eş-Şâfiî (1998/1418). eş-Şezâ'l-Feyyah min Ulûmi İbni's-Salâh (thk. Salâh Fethî Helel), (nşr. Mektebu'r-Rüşd), ys.
- İmâmu'l-Harameyn el-Cüveynî (1398/1978). *Şifâ'ü'l-Galîl* (nşr. Ahmed Hicâzî es-Sekkâ), Kahire.
- İsfehânî, er-Râgıb (ts.), *el-Müfredât fî Garîbi'l-Kur'ân* (tah. ve dabt: Muhammed Seyyid Keylânî), Dârü'l-Ma'rife, Beyrut.
- Kavîni, Zekeriya b. Muhammed (1405/1985). *Müfîdu'l-Ulûm*, (thk. Muhammed Abdulkâdir Ata), Beyrut.
- İbn Kesîr, Ebu'l-Fidâ (1373/1953). *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Azîm*, Kahire.
- İbn Maîni, Yahya b. Meîn b. Avn es-Srahî el-Bağdâdî (1979). *Kitâbu't-Tarih* (nşr. Ahmed Muhammed Nur Seyf), Mekke.
- İbn-i Manzûr, Ebu'l-Fadl Cemâluddîn b. Muhammed (1999), *Lisânu'l-'Arab*, Beyrut.
- Messadié, Gerald (1998). *Şeytan'ın Genel Tarihi* (çev. Işık Ergüden), İstanbul.
- Muhammed Reşîd Rıza (1990). *Tefsîru'l-Kur'ânî'l-Hakîm* (*Tefsîrü'l-Menâr*), Mısır.
- Müslim b. el-Haccâc, Ebu'l-Hasan el-Kuşeyrî en-Neysâbü'rî (t.y.). *Sahîhu Müslim* (muh.: Muhammed Fuâd Abdulbâkî, Beyrut).
- Örs, Hayrullah (1966). *Musa ve Yahudilik*, İstanbul, Önsöz, s. 5.
- Şah Veliyullah ed-Dihlevî (1980), *el-Fevzu'l-Kebîr fî Usûli't-Tefsîr* (trc. Mehmet Sofuoğlu), İstanbul.
- Şehâbeddin el-Karâfî (1406/1986), *el-Ecvibetü'l-fâhire*, Beyrut.
- Taberî, Muhammed b. Cerîr (1968), *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kur'ân* (nşr. M. Mahmûd el-Halebî), Kahire; (1999). *Câmiu'l-Beyân an Te'vîli Âyi'l-Kurân*, Beyrut.
- Tâhir el-Cezâirî (ts.). *Tevcihu'n-Nazar*, Beyrut. (Dâiretü'l-M'aife).
- Takiyuddin İbn Teymiyye (1414). *el-Cevâbu's-Sahîh* (nşr. Ali b. Hasan b. Nâsır v. dğr.), Riyad.
- Tarakçı, Muhammed (2010), "Tahrif" mad., İstanbul, TDV İslâm Ansiklopedisi, XXXIX.
- Vâhidî, Ebu'l-Hasan Ali b. Ahmed b. Muhammed en-Nisâbü'rî (1315). *Esbâbu'n-Nuzûl*, Mısır.
- Yazır, M. Hamdi (1971). *Hak Dini Kur'an Dili*, Eser Kitabevi, İstanbul.
- Yıldırım, Arif (2006), *Kelâmi Açından Tevrât ve İncil'de Tahrif Meselesi*, AÜİ Fakültesi Dergisi, Erzurum, sayı: 26.
- Zemahşerî, Cârullah Ebu'l-Kâsım Mahmud b. Ömer (1995). *el-Keşşâf* (nşr. M. Abdüsselâm Şâhin), Beyrut.